

УДК 373.3(477-22)(091)"195/201"

Пріма Р. М., Берладин О. Б.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Проблема модернізації та підвищення професійної кваліфікації, особистісно-професійного розвитку вчителів початкової школи сільської місцевості в умовах післядипломної педагогічної освіти розглядається як складова неперервної освіти, один із пріоритетних освітніх напрямів, безпосередньо пов'язаних із перспективами розвитку освіти та соціальної стабільності суспільства загалом. З огляду визначених пріоритетів щодо «розвитку особистості упродовж життя» у статті окреслені потенційні можливості впровадження спецкурсу «Актуальні проблеми початкової школи сільської місцевості» в систему післядипломної педагогічної освіти як імперативу конкурентоспроможності фахівця в освітньому ландшафті України.

Ключові слова: вчитель початкової школи сільської місцевості, післядипломна педагогічна освіта, спецкурс «Актуальні проблеми початкової школи сільської місцевості».

Пріма Р. М., Берладин О. Б.

Восточноєвропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк

ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ В УСЛОВИЯХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Проблема модернизации и повышения профессиональной квалификации, личностно-профессионального развития учителей начальной школы сельской местности в условиях последипломного педагогического образования рассматривается как составляющая непрерывного образования, одно из приоритетных образовательных направлений, непосредственно связанных с перспективами развития образования и социальной стабильности общества в целом. Учитывая определенные приоритеты «развития личности в течение жизни» в статье обозначены потенциальные возможности внедрения спецкурса «Актуальные проблемы начальной школы сельской местности» в систему последипломного педагогического образования как императива конкурентоспособности специалиста в образовательном ландшафте Украины.

Ключевые слова: учитель начальной школы сельской местности, последипломное педагогическое образование, спецкурс «Актуальные проблемы начальной школы сельской местности».

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Актуальність порушеної проблеми засвідчують національні та європейські документи стратегічного рівня, зокрема:

– Закон України «Про освіту» (від 23 травня 1991 р. № 1060-XII із змінами від 26.01.2016 № 940-VIII);

– Закон України «Про вищу освіту» (від 1 липня 2014 р. № 1556-VII із змінами від 21.12.2016 № 1798-VIII);

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (від 23.11.2011 р. № 1341);

– Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (від 14.12.2016 № 988-р);

– European Union Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training («Education and Training 2020» (ET 2020) (Висновки Ради Європи від 12 травня 2009 року «Про стратегічні основи європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки (ET 2020)»).

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У сучасних умовах інтеграції та глобалізації, швидкоплинних змін технологій підвищення кваліфікації фахівця, у тому числі й учителя початкової школи сільської місцевості, стає важливою умовою його конкурентоспроможності та ефективності. Це зумовлює пошук шляхів модернізації післядипломної педагогічної освіти вчителя відповідно до вимог її інноваційного розвитку.

З огляду на вищезазначене, потенційні можливості вбачаємо у запровадженні в системі післядипломної педагогічної освіти спецкурсу «Актуальні проблеми початкової школи сільської місцевості», який має на меті: модернізацію системи перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів першого ступеня сільської місцевості, актуалізацію зв'язків між педагогічними ідеями і педагогічною практикою, розвиток особистісно-професійного ставлення вчителів до засвоєння цінностей вітчизняної педагогічної спадщини, інноваційного зарубіжного досвіду та творчого їх примноження у власній педагогічній діяльності, оволодіння інтегрованими знаннями та вміннями з проблеми організації освітньої діяльності початкової школи сільської місцевості, реалізацію сучасних технологій професійного вдосконалення у сув'язі з вимогами інноваційного розвитку освіти, забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації відповідно до потреб реформування системи освіти та викликів сучасного суспільного розвитку.

У зазначеному контексті суттєвий інтерес викликають наукові напрацювання Г. Іванюк, І. Зязюна, Н. Ничкало, Л. Сущенко, А. Barnes та ін., оскільки впровадження новітніх світових тенденцій з урахуванням українських реалій дозволить вивести післядипломну педагогічну освіту на новий щабель та підвищити особистісно-професійний розвиток учителів початкових класів сільської місцевості, позаяк «забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя» [1] відносимо до пріоритетів національної стратегії розвитку освіти в Україні.

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку України початкова школа сільської місцевості – об'єктивна реальність українського села, що займає вагомим місце в справі успішного вирішення завдань його соціального розвитку, в системі освіти, навчання і виховання підростаючого покоління правової демократичної держави, виконуючи важливу соціальну функцію – збереження генетичного потенціалу українського етносу.

Провідна роль у збереженні, розбудові та оновленні початкових шкіл сільської місцевості належить особистості вчителя, його особистісно-професійній компетентності, педагогічній техніці, мобільності і поліфункціональності, умінню виховувати справжніх господарів землі, морально і духовно зв'язаних зі своєю малою батьківщиною, які відчуватимуть необхідність постійного самовдосконалення, безперервної самоосвіти, будуть готові розумом і серцем сприймати нові веління часу.

Проблеми розвитку шкільництва у малонаселеній сільській місцевості, розробка стратегічних напрямів та пошук інноваційних підходів привертає особливу увагу науковців, є актуальними для вчителів початкових класів сільської місцевості.

Векторність професійного розвитку вчителя початкової школи сільської місцевості в умовах післядипломної педагогічної освіти спрямована на теоретичне осмислення питань

практики, формування вміння інтегрувати науку і освіту як необхідну умову підвищення професіоналізму педагога.

Програма спецкурсу «Актуальні проблеми початкової школи сільської місцевості» складена відповідно до освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації учителів початкових класів Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти в контексті впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти та реалізації Концепції «Нова українська школа».

У спецкурсі пріоритетними як у руслі дослідження, так і практично значущими для вчителів початкової школи сільської місцевості є такі теми:

– «Передумови розвитку початкових шкіл сільської місцевості в Україні: генеза, сутність, кризові тенденції та шляхи подолання»;

– «Тенденції та суперечності функціонування початкових шкіл сільської місцевості (друга половина ХХ – початок ХХІ століття.)»;

– «Реструктуризація мережі початкових шкіл сільської місцевості (кінець ХХ – початок ХХІ століття.)»;

– «Альтернативні загальноосвітні навчальні заклади першого ступеня сільської місцевості»;

– «Стандартизація професійної підготовки вчителів початкової школи в країнах Європи та модернізаційні аспекти фахової підготовки педагогів до професійної діяльності в початкових школах сільської місцевості України»;

– «Моделі розвитку сучасних початкових шкіл сільської місцевості: національний і зарубіжний досвід»;

– «Вагомість ідей британського педагогічного досвіду кінця ХХ – початку ХХІ століття в модернізації професійної підготовки вчителів початкової школи сільської місцевості в Україні»;

– «Національний підхід до модернізації професійної підготовки вчителів початкової школи сільської місцевості України в контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів»;

– «Механізми модернізації професійного розвитку вчителя початкової школи сільської місцевості України в умовах післядипломної освіти (II половина ХХ – початок ХХІ століття.)».

До основних тем курсу включені ті, які мають актуальне значення для вчителів початкових класів шкіл сільської місцевості.

Розкривається соціально-педагогічна сутність функціонування і розвитку початкових шкіл сільської місцевості, генезис та роль у соціальній інфраструктурі села; трансформація конструктивного історико-педагогічного досвіду в умовах реформування та реорганізації загальноосвітніх шкіл I ступеня сільської місцевості; висвітлюються особливості розвитку початкової школи сільської місцевості у контексті сучасних модернізаційних процесів: моделювання оновленого освітнього закладу, особистісно-професійного росту педагога в умовах післядипломної освіти, створення педагогічно доцільної взаємодії школи, родини і сільської громади, соціального партнерства при координуючій ролі вчителя в інтеграції соціокультурних впливів.

У результаті опрацювання спецкурсу вчителі початкових класів збагачуються знаннями про вплив світоглядних ідей педагогічної думки, соціокультурних, демографічних, економічних та природних чинників на розвиток початкової школи сільської місцевості в другій половині ХХ – початку ХХІ століття; сутність взаємозв'язків між запитами суспільства на освіту сільських школярів та державним регулюванням розвитку початкової школи сільської місцевості; особливості періодів та етапів розвитку початкової школи сільської місцевості в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття); актуалізацію знань про науково-теоретичні, правові та навчально-методичні засади розвитку початкових

шкіл сільської місцевості; розвиток гуманістичних ідей у педагогічній думці та практиці авторських шкіл; шляхи інноваційного розвитку початкової школи сільської місцевості; варіативні моделі шкіл; перспективний педагогічний досвід розвитку початкової школи сільської місцевості.

У вчителів активізуються й удосконалюються *вміння*:

– аналізувати державні документи, які відображають зміст освіти та специфіку навчально-виховного процесу в початковій школі сільської місцевості;

– характеризувати розвиток початкових шкіл сільської місцевості з позиції соціально-економічних, демографічних та психолого-педагогічних чинників;

– використовувати кращі надбання педагогічного досвіду в організації життєдіяльності учнів початкової школи сільської місцевості;

– ретранслювати загальні дидактичні положення на конкретні педагогічні умови, творчо переосмислювати педагогічні закономірності у залежності від умов діяльності початкової школи сільської місцевості;

– аналізувати, з'ясовувати, виокремлювати взаємозв'язки між соціально-економічними, політичними запитами суспільства та освітніми стратегіями щодо розвитку початкової школи сільської місцевості;

– розуміти сутність нових педагогічних технологій, гарантованість їх кінцевого результату, особливості функціонування навчально-виховних комплексів «школа-дитячий садок», нових типів освітніх закладів сільської місцевості;

– формувати вміння професійної рефлексії у процесі моделювання діяльності сучасних початкових шкіл сільської місцевості у контексті сучасних модернізаційних процесів.

Вивчення спецкурсу «Актуальні проблеми початкової школи сільської місцевості» завершується підсумковим контролем:

– захист науково-дослідницького проекту, опис передового (власного) досвіду;

– аналіз діяльності опорних шкіл регіону;

– опис діяльності навчально-виховних комплексів «ДНЗ – ЗНЗ першого ступеня»; «школа – родина» (на вибір).

ВИСНОВКИ. Вважаємо, що запропонований спецкурс при наданні кваліфікованого супроводу сприятиме зростанню професіоналізму вчителів початкової школи сільської місцевості, активним якісним перетворенням, приведе до нового способу діяльності, удосконаленню професійних здібностей та кар'єрного росту, що, на думку англійських фахівців із питань професійної підготовки молоді, можливо лише за умови готовності особистості до постійних змін як у суспільстві, так і на ринку праці [2].

Відтак, для забезпечення професійного розвитку провідна роль у засвоєнні спецкурсу вчителями початкової школи сільської місцевості у системі післядипломної педагогічної освіти належить самому фахівцеві, позаяк навчання має виходити з індивідуальних особливостей педагога, відповідати його особистісним потребам, стимулювати їх зростання, спиратися на природне прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шк. світ, 2001. – 24 с.
2. Barnes A. An Introduction to Career Learning and Development 11-19: Perspectives, Practice, Possibilities / A. Barnes, B. Bassot, A. Chant. – London : Routledge, 2010. – 168 p.

Prima R., Berladin O.

Eastern European National University named after Lesia Ukrainka, Lutsk

**PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE PRIMARY SCHOOL
TEACHER IN THE RURAL AREA SCHOOLS IN THE CONDITIONS OF
POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION**

The problem of modernization and UPGRADING of professional qualification, personal and professional development of teachers of primary school in rural areas in the conditions of postgraduate pedagogical education is considered as a component of continuous education, one of the priority educational directions directly related to the prospects of education development and social stability of society as a whole. In view of the identified priorities for "the development of personality throughout life", the article outlines the potential of introducing the special course "Actual problems of the elementary school of rural areas" into the postgraduate pedagogical education system as an imperative for the competitiveness of a specialist in the educational landscape of Ukraine.

Key words: teacher of primary school of rural area, postgraduate pedagogical education, special course "Actual problems of elementary school in rural areas".

REFERENCES

1. The National Doctrine of the Development of Ukraine's Education in the 21st Century. - K.: Shk. World, 2001. - 24 p. [in Ukrainian]
2. Barnes A. An Introduction to Career Learning and Development 11-19: Perspectives, Practice, Possibilities / A. Barnes, B. Bassot, A. Chant. – London : Routledge, 2010. – 168 p.

Пріма Раїса Миколаївна,
д.пед.н., професор,
професор кафедри педагогіки,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
просп. Волі, 13, Луцьк, Волинська
область, 43000 .
Тел. +38(0332) 720 123.
E-mail: primar@ukr.net

Prima Raisa Nikolaevna,
D.Sc. (Pedagogics), Professor,
Professor of Pedagogy Department,
East-European National University of Lesya
Ukrainka,
Prospekt Volya, 13, Lutsk, Volyn region,
43000.
Tel. +38(0332) 720 123.
E-mail: primar@ukr.net

Берладин Ольга Богданівна
здобувач,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
вул. Винниченка, 30 (навчальний корпус
В (№ 1)), м. Луцьк, 43025.
Тел.+38(050) 7608204.
E-mail: ola.lutzk@hotmail.co.ukt

Berladyn Olha Bohdanivna
Researcher of Ph.D. Degree,
Lesia Ukrainka Eastern European National
University,
street Vinnichenko, 30 (educational building
B (№ 1)), Lutsk, 43025.
Tel. +38 (050) 7608204.
E-mail: ola.lutzk@hotmail.co.ukt

Стаття надійшла 14.09.2017